

Відгук
Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.121 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка,
доктору економічних наук, доценту,
проректору з науково-педагогічної роботи
та інноваційного розвитку, професору
кафедри міжнародної економіки
Факультету економіки та управління
Аллі ШЛАПАК

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.121 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка,
доктору економічних наук, доценту,
проректору з науково-педагогічної роботи
та інноваційного розвитку, професору
кафедри міжнародної економіки
Факультету економіки та управління
Аллі ШЛАПАК

ВІДГУК

офіційного опонента **Кириленка Сергія Вікторовича**, кандидата економічних наук, старшого викладача кафедри підприємництва і торгівлі Західноукраїнського національного університету Міністерства освіти і науки України, на дисертацію **Лойко Єлизавети Миколаївни** «Економічний механізм цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з напрямками науково-дослідних робіт

Дисертація Лойко Є.М. присвячена розв'язанню комплексної проблеми розвитку економічного механізму цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання. Період пандемії на Covid -19 та сучасний воєнний стан в Україні сприяли швидкому розвитку здійснення комунікацій в онлайн форматі. Для суб'єкта господарювання, який здійснює велику кількість онлайн комунікацій, потрібно сформувані ефективні комунікаційні стратегії як для внутрішніх, так і для зовнішніх комунікацій. Сектор інформаційних технологій розвивається швидкими темпами, пропонуючи суб'єктам господарювання достатню кількість сучасних діджитал-інструментів для формування комунікаційних стратегій. У сучасній науковій літературі ефективного економічного механізму цифрової трансформації комунікаційних стратегій не запропоновано, що і викликало необхідність проведення наукового дослідження. Для обрання ефективних діджитал-інструментів суб'єктам господарювання потрібний методичний інструментарій для оцінки ефективності цифрової трансформації комунікаційних стратегій, що було запропоновано в дисертації. Тема дисертації Лойко Є.М. «Економічний механізм цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання» є актуальною.

Актуальність роботи Лойко Є.М. підтверджується також зв'язком наукової спрямованості дисертаційного дослідження із науково-дослідною роботою

кафедри міжнародної економіки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції» (2018-2023 рр., реєстраційний № 0118U001561), в межах якої авторкою запропоновані концептуальні основи розвитку комунікаційних стратегій закладів освіти у період воєнного стану в Україні та «Роль міських агломерацій у забезпеченні сталого розвитку національних економік» (2024-2028 рр., реєстраційний номер 0124U003012), в межах якої авторкою запропоновано науково-методичний підхід до оцінювання стану рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання та подальшого прогнозування змін цього показника.

Структура дисертаційної роботи

Дисертація структурована традиційно, науково доцільно і композиційно чітко. Текст дисертації складається з трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Наприкінці кожного розділу подано висновки, що підсумовують основні результати досліджень, які викладені у розділі. Текст дисертації логічно відображає послідовність викладеного матеріалу, містить теоретичну та емпіричну частини дослідження. У Додатках наведено допоміжний матеріал, що надає повноту сприйняття дисертації.

Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них основного тексту 159 сторінок, що відповідає чинним вимогам до дисертації доктора філософії. Роботу ілюстровано 51 таблицею та 44 рисунками. Список літератури налічує 181 джерело. Робота містить 20 Додатків на 58 сторінках.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Обґрунтованість наукових положень базується на логіці дослідження і системному підході до аналізу і вирішення сформульованих в роботі завдань. Зміст дисертації відповідає назві. Авторкою чітко визначена мета дослідження, об'єкт, предмет та задачі дослідження. Методичний апарат і теоретичне підґрунтя дослідження чітко описані у Вступі. Дисертація характеризується логічною структурою та дотриманням наукового стилю викладення результатів.

Теоретичні положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі та опубліковані дисертанткою у наукових працях, повною мірою відповідають усім нормативним вимогам, що висувуються до подібного роду наукових досліджень. Належний рівень їх обґрунтованості забезпечується насамперед професійним вирішенням дисертантом наукових завдань та повною відповідністю предметної спрямованості дисертації спеціальності 051 Економіка. В свою чергу, сформульовані авторкою положення наукової новизни сповна відбивають його внесок у розвиток економічної науки та досліджувану проблематику.

Мета дисертаційної роботи досягнута повною мірою завдяки використанню цілої низки методів наукового дослідження, а саме: аналізу та синтезу, монографічного, системного підходу, методу логічного узагальнення та систематизації, критичного аналізу, економіко-статистичних методів (а саме, методів комплексного, кореляційно-регресійного та трендового аналізу і

методу порівнянь), економічного моделювання та прогнозування, графоаналітичного методу, методу логічного узагальнення.

Велика кількість та висока якість використаних джерел інформації, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення високого рівня обґрунтованості результатів дисертаційної роботи.

Представлена робота виконана на високому науково-методичному рівні, а сформульовані в дисертації положення, висновки і рекомендації є теоретично обґрунтованими і експериментально підтвердженими.

Наукова новизна дисертаційного дослідження

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та науковими публікаціями дисертантки дає змогу дійти висновку про досягнення її мети та вирішення авторкою конкретних поставлених завдань. Основні наукові положення сформульовані дисертантом самостійно та відбивають його особистий внесок у досліджувану проблематику.

Авторкою сформульовано висновки та пропозиції, що мають безумовну наукову новизну. Вони є теоретично обґрунтованими, що забезпечуються застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання. Насамперед, наукова новизна дисертаційної роботи полягає у нижченаведених положеннях:

- вперше розроблено методичний підхід до оцінки та прогнозування рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання, який дозволяє визначити рівень цифрової трансформації комунікаційних стратегій у поточному стані через інтегральний показник, який передбачає виділення функціональних складових, кількісне значення яких визначається за сформованою нормованою системою одиночних показників, сформулювати прогноз подальших змін цього показника з метою прийняття управлінських рішень щодо підвищення або збереження рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій, що позитивно впливає на економічну діяльність суб'єктів господарювання;

- удосконалено концептуальне моделювання економічного механізму цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання в умовах розвитку цифрової економіки, яке відрізняється від існуючих моделей тим, що дозволяє за кількісним та якісним значенням рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій обрати ефективні методичні інструменти цифрової трансформації комунікаційних стратегій індивідуально для кожного суб'єкту господарювання, що сприяє ефективній економічній діяльності суб'єктів господарювання;

- удосконалено структуру економічного механізму цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання шляхом систематизації його функціональних компонент, зокрема, виділення нормативно-правової, кадрової, фінансової, інноваційної, матеріально-технічної та маркетингової складових, що забезпечує комплексний підхід до управління процесами цифрової модернізації комунікаційних стратегій, підвищенню узгодженості управлінських рішень та зростанню ефективності реалізації

стратегічних цілей суб'єктів господарювання в умовах розвитку цифрової економіки;

- удосконалено методичний підхід до обрання методичного інструментарію оцінювання стану та прогнозування рівня цифрової трансформації суб'єктів господарювання, який на відміну від існуючого, комплектується шляхом індивідуального підбору окремих інструментів для кожного окремого суб'єкта господарювання в залежності від обраної комунікаційної стратегії та з урахуванням результативної економічної ефективності застосування обраного методичного інструментарію;

- отримало подальший розвиток уточнення понять «комунікаційна стратегія суб'єктів господарювання», «цифрова трансформація комунікаційних стратегій» та конкретизацію економічного змісту категорії «економічний механізм цифрової трансформації комунікаційних стратегій», що забезпечило системність наукового підходу до розвитку економічного механізму цифрової трансформації суб'єктів господарювання;

- отримало подальший розвиток класифікація факторів, які впливають на зміни у комунікаційних стратегіях суб'єктів господарювання під впливом розвитку цифрової економіки, аналіз яких дозволив в подальшому сформувати систему одиничних показників (індикаторів) для визначення кількісного рівня групових показників та інтегрального показника рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання;

- отримало подальший розвиток підхід щодо виділення пріоритетних напрямів цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання на основі аналізу розвитку перспектив цифрової трансформації бізнес-процесів та комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання в країнах ЄС в умовах розвитку цифрової економіки.

Можна зробити наступні висновки: за ступенем актуальності, новизни, а також обґрунтованістю та цінністю отриманих результатів дисертаційна робота має вагоме теоретичне і практичне значення.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

За результатами дисертаційного дослідження авторкою дисертації було опубліковано 20 наукових праць, зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України, (з них 4 у співавторстві), 1 стаття (у співавторстві) – в інших виданнях, 13 публікацій апробаційного характеру, з них тези доповіді: на 5 Міжнародних науково-практичних конференціях, 6 Всеукраїнських науково-практичних конференціях, 1 Міжнародному круглому столі та 1 науково-практичному семінарі.

Авторкою дотримані вимоги п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Практичне значення результатів дослідження

Основні теоретичні висновки й науково-практичні рекомендації авторки впроваджені у діяльність консалтингової компанії «Діалог-Класик» (Довідка про впровадження від 02.06.2025 р. № 250602-01), ТОВ «Успіх ПМ» (Довідка про впровадження від 02.06.2025 р. № 0206/1), ТОВ «Драгон Проперті Менеджмент» (Довідка від 03.06.2025 р. № 0306/3), ТОВ «Драгон Капітал Інвестмент» (Довідка про впровадження від 05.06.2025 р. № 05062025/1). Теоретичні результати дисертації використані в освітньому процесі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, що підтверджується Актом впровадження результатів дослідження в освітній процес.

Дотримання принципів академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатньою.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності, які можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

Позитивно оцінюючи актуальність дисертаційного дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність висновків, високий теоретичний рівень і практичну значущість результатів, слід вказати на наявність певних зауважень і дискусійних положень.

1. У розділі 1 підрозділі 1.2. «Теоретико-методичні аспекти розвитку економічного механізму цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання» рисунок 1.7 «Послідовність реалізації дій за науково-методичним підходом до оцінювання стану та прогнозування рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання» доцільно було доповнити інформацією в яких випадках суб'єкту господарювання потрібно розробляти заходи щодо підвищення рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій, а у яких випадках можна зачекати.

2. У розділі 1, підрозділі 1.3 «Нормативно-правове регулювання цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання в умовах діджиталізації економіки» доцільно було б надати схематичне зображення або опис внесення змін до чинного законодавства України, які сприяли б розвитку цифрової трансформації комунікаційних стратегій в умовах європейської орієнтації економіки України. Можливо, доцільно було б рекомендувати розробку галузевих стандартів цифрових комунікацій з урахуванням досвіду європейських країн.

3. У розділі 2, підрозділі 2.1. «Аналіз сучасного стану комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання та їх змін під впливом процесу діджиталізації економіки» на рисунку 2.2. «Динаміка частки кількості суб'єктів господарювання, які мали власний веб-сайт та використовували комп'ютери у своїй діяльності в Україні та в європейських країнах» наведена інформація щодо значного відставання українських суб'єктів господарювання, які мали свій власний сайт, від аналогічних суб'єктів господарювання європейських

країн. Відставання наших підприємств за цим показником є значним: у 2024 р. різниця склала 40,1 %, а у 2024 р. – 45,6 %. Доцільно було у тексті дисертації надати аналіз причин ситуації, яка склалась.

4. У розділі 3, підрозділі 3.3. «Моделювання та прогнозування розвитку цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання в цифровій економіці» доцільно було після наведених прогнозних моделей рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання надати більш конкретні рекомендації підприємствам стосовно розробки заходів щодо підвищення або підтримання рівня цифрової трансформації комунікаційних стратегій.

Водночас висловленні зауваження та пропозиції мають рекомендаційний характер і не знижують загальної високої оцінки наукового дослідження, яке в межах визначених мети та завдань є цілісним і ґрунтовним, а також не применшують наукової новизни та практичної цінності отриманих результатів, які є обґрунтованими і достовірними.

Загальна оцінка роботи та її відповідність встановленим вимогам

Дисертація Лойко Єлизавети Миколаївни «Економічний механізм цифрової трансформації комунікаційних стратегій суб'єктів господарювання» є завершеним, самостійно виконаним та логічно побудованим науковим дослідженням. Дисертація підготовлена на високому науково-теоретичному рівні, а здійснений науковий пошук заслуговує на повагу і підтримку.

Актуальність, наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертаційної роботи, а також належний ступінь обґрунтованості у ній висновків і рекомендацій засвідчують високий рівень професійної кваліфікації і наукову зрілість дисертантки, а опубліковані нею наукові праці повною мірою відбивають основні положення дисертації. Виходячи з викладеного, вважаю, що за своїм змістом, структурою та оформленням рецензована дисертація повною мірою відповідає нормативним вимогам викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а відтак, її авторка Лойко Єлизавета Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктор філософії зі спеціальності 051 Економіка.

Офіційний опонент:

старший викладач

кафедри підприємництва і торгівлі

Західноукраїнського національного

університету,

кандидат економічних наук

Сергій КИРИЛЕНКО

